

Interjú: Turi Gábor újságíróval, diplomatával, Debrecen korábbi alpolgármesterével

Választottként a polgárok közül

A volt alpolgármester szerint a kultúra az ország legjobb hírvivője, ami kiemelt támogatást érdemel, csakúgy, mint az oktatás.

DEBRECEN. Amikor beszélgetünk, Turi Gábor, a Napló egykori újságírója, a város 2002-2006 közötti alpolgármestere még debreceni lakos volt. Azóta elköltöztek, hogy új lakóhelyükről, a Dunakanyarból könnyebben elérhessék a fővárosban élő gyermekeiket, unokáikat. Távozásuk előtt tekintettünk vissza életútjára, a politikában töltött időkre.

Most, hogy elhagyják Debrecen, adódik a kérdés, mit jelent Önnek ez a város, mit jelent elmenni innen?

TURI GÁBOR: Egész felnőtt életem - eltekintve a külszolgáltatásban töltött hét évtől - Debrecenhez kapcsolódik. Közben éltem nagyvárosokban, Londonban, Washingtonban, sokszor megfordultam New Yorkban, laktam fél évet Budapesten is - van rálátásom a világra. Debrecen jól bejárható, áttekinthető, átérzhető méretű helynek tartom, amely sokat fejlődött az elmúlt időben. A feleségem végig az egyetemen tanított, és nekem is ott fejeződött be az aktív munkaviszonyom. Fájdalmas volt a költözés mellett dönteni, de a család szempontjai fontosabbnak bizonyultak. Sok értékes ember él Debrecenben, az ő barátságukat, a közös emlékeket viszem magammal.

Sikerült-e megtapasztalnia, hogy miben áll a debreceniség - ha létezik egyáltalán?

TURI GÁBOR: Ez ma már inkább toposz, tartalma a mindennapi életben kevésbé kitapintható. Beszélhetünk a puritánságról, ami néhány épületet ma is jellemez. Ilyen a Református Kollégium a maga dísztelenségével, ami nekem rokonszenves. Amint az is, hogy a cívisek igyekeztek a jövőbe tekinteni, törődni a gyermekeik iskoláztatásával. Ezért jött létre a Kollégium. Nekünk is fontos volt, hogy amit lehet, megadjunk a lányainknak. Nem lettünk gazdagok, nem járunk hivalkodó autóval, mert előbbre valónak tartottuk a tanulásukat, lakásteremtésüket. A kálvínista vaskalaposság azonban távol áll tőlem: eredendően oldott természetű vagyok, szeretem a játékoságot, a humort.

Névjegy

Turi Gábor újságíró, diplomata

- 1951-ben született Nyíregyházán
- Iskoláit a Sárospataki Rákóczi Gimnáziumban, a KLTE történelem-angol szakán és a MÚOSZ-nál végezte
- Munkahelyek: Hajdú-bihari Napló, Egyetemi Élet, Magyar Fórum, ÚTON, Hajdú-bihari Nap, Inform Média (újságíró, szerkesztő, főszerkesztő)
- a Magyar Nagykövetség kulturális attaséja Londonban, sajtóattaséja Washingtonban
- a debreceni önkormányzat volt alpolgármestere, tanácsnok, a Debreceni Egyetem korábbi külügyi igazgatója
- felesége dr. Balkányi Magdolna, a Debreceni Egyetem ny. docense, Anna lányuk ügyvéd, Eszter lányuk pszichológus, két unokájuk van
- Több száz közéleti, kulturális és zenei témájú írást publikált magyar és külföldi lapokban, folyóiratokban
- Könyvek: Azt mondom: jazz (1983), A jazz ideje (1999), Kilátások (2011)
- Honlapja: turigabor.hu

Több lapnál, csaknem két évtizedig dolgozott újságíróként, a gyakornokságtól a főszerkesztőségig végigjárta a ranglétrát. **TURI GÁBOR:** A leghosszabb időt a Naplónál töltöttem. A politikai kontroll ellenére hasznos tanulóévek voltak, de a 80-as évek közepén megszorodtak konfliktusaim, egy alkalommal „ellenzéki” megnyilvánulásom miatt el is akartak bocsátani, végül az egyetemi laphoz helyeztek át. Újságírói pályafutásom legfontosabb lépésének az ÚTON című független hetilap létrehozását tartom, amelyet 1989-ben három naplós kollégával indítottunk el az országban az elsők között. Út-törő vállalkozás volt, amely jelentős szerepet játszott a nyilvánosság korlátainak lebontásában, a demokrácia átalakulás előkészítésében.

A rendszerváltozások teljes intenzitással belevetette magát a politikába, később azonban visszalépett. Miért?

TURI GÁBOR: Utólag visszanezve úgy látom, hogy minden tevékenységem közszolgálat volt. Valószínűleg kiégett vidéki újságíróként megyek nyugdíjba, ha nincs a rendszerváltozás. Annak idején sokakat fékezett az óvatosság, a félelem, én viszont megszállottan hittem, hogy véget ér a szocializmus, és azért vállaltam nyílt ellenzéki szerepet 1988-ban, hogy az óhajtott demokráciát megteremtjük. Így lettem az MDF első debreceni vezetője, az országos választmány tagja. Egyenes út vezethetett volna a Parlamentbe, én azonban Debrecen, a helyi önkormányzatot választottam. 1991-ben aztán felhagytam a politikálással, visszatértem az újságíráshoz. Akkorra Magyarországon kiépült a demokratikus intézményrendszer, és úgy gondoltam, a politika legyen azok foglaltsága, akik élethivatásul választják. Megjegyzem, a rendszerváltozás debreceni szereplői közül eddig senki nem részesült elismerésben, amit méltatlannak tartok a város részéről.

Nagy változást hozott az életében, hogy 1992-ben diplomáciát felkérést kapott.

TURI GÁBOR: Jeszenszky Géza, az MDF-kormány külügyminisztere nevezett ki Londonba kulturális attaséknak. A diplomáciában tapasztalatlan voltam, de beletanultam, és előnyömről szolgált a magyar kulturális életben szerzett jártasságom. Újságíróként művészetkritikával, színházzal, zenével foglalkoztam, ismertem meghatározó személyiségeket. Az új, demokratikus kormány képviselőként barátságos fogadtatásra találtam.

Három évet töltött Londonban, négyet Washingtonban. Mi volt a külszolgálatok hozadéka?

TURI GÁBOR: Óriási lépés volt ez Debrecenből, ami kitágította látókörömet, információkban, intellektuálisan és emberi kapcsolatokban is sokat gazdagodtam. Keveseknek adatik meg, hogy az angol királyi palotában és az amerikai elnök dolgozószobájában egyaránt megfordulhat. London világváros, elképesztően pezsgő kulturális élettel. Rengeteg helyen

Ma inkább befektetés, üzleti vállalkozás a politika, amit a közjó helyett gyakran egyéni és pártérdekek mozgatnak

TURI GÁBOR

jártam, megismerkedtem számos kiemelkedő magyar és angol személyiséggel, akikkel élmény volt eszmét cserélni. Washington a világpolitika középpontja, ott dolgozni rendkívüli felelősség. Sajtóattaséként közelről tanulmányozhattam az amerikai kormányzat és média működését. Jó időszakban kerültem ki, akkoriban kedvező volt Magyarország sajtója.

Debrecenben a legtöbben talán alpolgármesterként ismerték meg. Milyen tervekkel indult, és mit hagyott maga után?

TURI GÁBOR: Washingtonból Kósa Lajos polgármester hívására tértem vissza Debrecenbe, és a Fidesz-MDF koalíció keretében, az utóbbi színeiben választottak meg. Érték meglepetések. Úgy gondoltam volna, hogy a képviselői széksorokban a város köztisztviselőiben álló személyiségek ülnek, ezzel szemben pártok ismeretlen delegáltjaival találkoztam. A Fidesznek nem volt kulturális kabinetje, így rám várt a feladat, hogy kidolgozzam a kulturális koncepciót, aminek a Debreceni kulturális katedra címet adtam. Egyik fontos tétele az volt, hogy a város kulturális élete ne merüljön ki szolgáltatásokban, rendezvények szervezésében, hanem ösztönzően segítsük elő kulturális javak létrejöttét. Ennek eszköze az alkotók, a civil szervezetek és közösségek, a kreatív szféra támogatása. A kulturális alap keretösszege akkor 50 millió forint volt, a következő ciklusban azonban a nullára csökkent. Debrecen kétségtelenül sokat költ a kulturális intézményrendszer fenntartására, de ez nem vigasztalja azokat, akik elesnek a pályázás lehetőségétől.

Hogyan viszonyult kezdeményezéseihez politikai környezet? Támogatták, vagy próbálták más belátásra bírni?

TURI GÁBOR: Voltak próbálkozások. Amikor tanácsadó kuratóriumokat hoztam létre a nagy rendezvények (őszi, tavaszi fesztivál, irodalmi napok, jazznapok stb.) szakmai háttérrel, frakcióvezetők megkérdezték, hogy mi szükség van erre, ezzel kiengedjük kezünkől a folyamatokat. Nem egészen értettem, milyen folyamatokról és kiengedésről

Debrecen, 1990: Pálkás József, Turi Gábor, Antall József, Gulyás György

beszél az, akinek a megjegyzésből ítélve kevés fogalma van a kultúra működéséről. Meggyőződésem: károsan hat a kulturális életre, az alkotó tevékenységre, ha az értékelvű helyébe ideológiai szempontok lépnek. A szellemi élet megosztottsága sajnálatos történelmi örökség Magyarországon, a szocialista kultúrpolitika egyes eszmei áramlatok előtt becsukta a kaput. Én is úgy tartom, hogy szükség van kiegyenlítődesre. Kapjon teret minden érdemleges törekvés és gondolati irány, de béklyóba kerül a szellem, ha ez a folyamat a napi politika függvényévé válik. A nagy port kavart Wass Albert-szobor állítása előtt kikértem jeles irodalmáraink véleményét. Beállítódásuktól függetlenül elutasító álláspont volt, mert a szerzőt nem sorolták a magyar irodalom élvonalába. A szobor mégis áll, nagyobb méretben és kiemeltebb helyen, mint Ady vagy Móricz.

Hogyan értékeli azt a négy évet? Elégedett a teljesítményével?

TURI GÁBOR: Sokan úgy ítélik meg, hogy a 2002-2006 közötti időszak felfelé ívelő korszak volt Debrecen kulturális életében. Elindultak folyamatok, kiléptünk a világba. Több intézmény megújult, újjak létrejöttek, így a Kölcsey Központ és a Modem. Átszerveztük a művelődési hálózatot, összevontuk a kórust és a zenekart. Talán a legfontosabb, hogy sikerült magasán kvalifikált szakembereket találni intézményeink vezetésére. Legnagyobb eredményemnek Vidnyánszky Attila megnyerését tartom. Az a hét év, amit itt töltöttem, kimagasló időszak

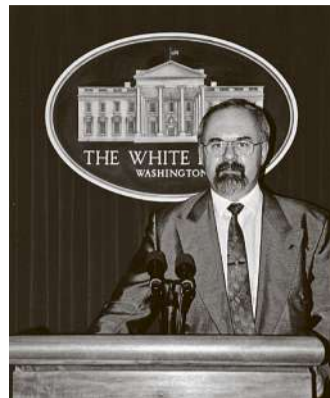
volt Debrecen színházi életében, amely a többi műhelyre is ösztönzően hatott. Ebben talán az is benne volt, hogy nem hivatalnokként, hanem a hatalom képviselőjeként, hanem a terület és a szereplők jó ismerőjeként, közös ügyünkért igyekeztem tevékenykedni. Hadd idézzem egy kívülálló véleményét. Buda Ferenc Kossuth-díjas író a költészeti fesztivál vendégeként így dedikálta Árapály című könyvét: „Kedves Gábor, nem csupán úgy ajánlom ezt a könyvecskét Neked mint szülővárosom egyik vezetőjének, hanem - s talán főleg... - mint Debrecen művelődése gondviselőjének. Tisztelettel és szeretettel: Feri”.

Debrecen újra megpályázza az Európa kulturális fővárosa címet, de kétséges, hogy most kedvezőbb-e a város kulturális klímája, mint a múltkorai pályázat idején. Amióta Gulyás Gábor, majd Vidnyánszky Attila és Kocsár Balázs elment, és Ön sem folytathatta, inkább visszaesést lát, mint fejlődést.

TURI GÁBOR: A Fidesz politikájában soha nem kapott kitüntetett helyet a kultúra. Debrecen a Kósa-éra felfutása idején a kivételek közé tartozott, bár a bővítésekben ingatlanfejlesztési szempontok is szerepet játszottak. Amikor külföldön képviseltem az országot, jól érzékeltem, hogy mi kelti fel az érdeklődést. Mi nem bővelkedünk természeti látványosságokban és történelmi ereklyékben, mégis, az utóbbi két évszázadban a magyar kultúra, tudomány, sport világra szóló teljesítményeket mutatott fel. A kultúra Magyarország legjobb hírvivője, ami kiemelt támogatást érdemel, csakúgy, mint az oktatás.

2002-ben újból bekerült a politikába, ami aztán ki is vetette magából. Meg tudná fogalmazni, hogy mi különbözteti meg az ügyvezető profi politikustól?

TURI GÁBOR: Értelmezésem szerint demokráciában a politika közszolgálat, ennek megfelelően nyílnak, átláthatóak és elszámoltathatók kell lennie. Egy település képviselőit nem azért választják meg, hogy a négy évre szóló legitimitációt önérdékú és haszonelvű döntésekre használják fel. Hogy melyik utca kapjon új

Washington, 2000: a Fehér Ház „szóvivője” FOTÓK: MAGÁNARCHÍVUM

burkolatot, az nem pártpolitikai kérdés - hacsak nem a szavazatmaximalizálás szempontjai érvényesülnek a kijelölésben. A magam szerepét úgy fogtam fel, hogy egy vagyok a polgárok közül, aki történetesen vezetői feladatok ellátására kapott megbízást. A másként gondolkodókat nem tekintettem ellenségnak, mindenkiben az embert néztem. A tekintély helyett a teljesítményt tiszteltem. Igyekeztem őszintén, egyenesen fogalmazni, amiért néha kifogások értek saját térfelemlőim. Mi annak idején önzetlenül vettünk részt a történelmi átalakulásban; ma inkább befektetés, üzleti vállalkozás a politika, amit a közjó képviselete helyett gyakran egyéni és pártérdekek mozgatnak. Messze vagyunk meg a fejlett országokban meghonosodott politikai ethosztól és moráltól, de született idealistaként hiszem, hogy az idő elhozza a tisztulást, és a kudarokat kiostolja a történelem.

London után visszatért a szakmájához, aztán következő négy év Washington, majd az alpolgármesterség, végül a Debreceni Egyetem külügyi igazgatójaként fejezte be pályafutását. Sokan tudják, hogy szerelme a jazz-zene, könyvei jelentek meg, a mai napig is ír zenei kritikákat országos lapokba. Gazdag életút. Milyen a saját mérlege?

TURI GÁBOR: A felsorolás jól hangzik, ám nem teljes. Voltam főnt, de kerültem vert helyzetekbe is. Két lap megszünt, amelyiknél dolgoztam, az alpolgármesterséget követő évben pedig állás nélkül maradtam. Valahogy mégis kifortták magukat a dolgok. A mérleg? Az egyik debreceni „nagyúr”, aki a fáma szerint 1990-ben tornacipőben ment be a közgyűlésbe, majd négy év múlva milliommósként jött ki onnan, és ma is tényező a város életében, egyszer lekezelően azt mondta rólam, hogy „megélhetési” politikus vagyok. Valóban, nincsenek vállalkozásaim, nem szereztem milliárdokat bennfentes információk vagy más források révén, a bevételeim után rendesen adóztam, városvezetőként is a fizetésemet és a törvényes járandóságokat vettem fel. Sok mindent csinálhattam volna jobban, de inkább magamnak ártottam, mint másoknak. Szabad vagyok, élvezem a függetlenséget. Nemrégiben létrehoztam saját honlapomat, amelyen minden írásomat hozzáférhetővé tettem. Nem tétlenkedek, vannak terveim, könyveket akarok írni. Mindennél többet ér, hogy jó lelkiismerettel hajthatom nyugovóra a fejemt.

RATALICS LÁSZLÓ
laszlo.ratalics@naplo.hu

„Sok mindent csinálhattam volna jobban, de inkább magamnak ártottam, mint másoknak” FOTÓ: MATEY I.